

AVTOMATLASHTIRILGAN BARMOQ IZLARI AXBOROT TIZIMI PAPILLON-9

Matirzayeva Shukurjon Jumaboy qizi

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-bosqich 328-guruh kursanti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada shaxsni identifikatsiya qilish imkonini beruvchi zamonaviy "Avtomatlashtirilgan PAPILLON-9" dasturiy ta'minoti haqida hamda uning imkoniyatlari haqida to'liq ma'lumotlar keltirib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Iz, barmoq izlari, kaft izlari, PAPILLON-9 dasturi, kirish stansiyasi.*

“Jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash – amalga oshirilayotgan barcha islohotlar samaradorligiga erishish, aholi turmush darajasini oshirish, mamlakatda tinchlik, totuvlik va barqaror vaziyatni ta'minlashning asosiy kafolatidir. Shu sababli sud-huquq tizimi faoliyati to'g'risida gapirar ekanmiz, amalga oshirilgan keng qamrovli ishlar bilan bir qatorda, sohada o'z yechimini kutayotgan ko'plab muammolar mavjudligini ham ta'kidlab o'tish lozim. Xalqning dardi va tashvishlarini pisand qilmaydigan, el-yurtimiz osoyishtaligi va jamoat tartibini saqlashga, adolat va qonun ustuvorligini ta'minlashga qurbi yetmaydigan har qanday darajadagi rahbarlarga nisbatan jiddiy choralari ko'riladi. Lo'nda qilib aytganda, bunday loqayd va befarq shaxslarga rahbarlik lavozimlarida mutlaqo o'rin yo'q”.

Yurtimizda qonuniylik va huquq-tartibotni ta'minlashning institutsional hamda huquqiy asoslari shakllantirildi. Bu o'znavbatida, jamiyatda adolat va inson manfaatlarini ustuvorligini qaror toptirishda, korrupsiya, byurokratiya singari illatlarga qarshi kurashda muhim ahamiyat kasb yetmoqda. Bu borada ichki ishlar organlari aholining tinch va farovon hayot kechirishini ta'minlash jinoyatchilik va huquqbuzarliklarga qarshi kurashish jamoat tartibini saqlash, shuningdek boshqa hayotiy muhim vazifalarni amalga oshirishda alohida o'rin egallaydi. Shu munosabat bilan ichki ishlar organlari faoliyatini isloh qilish, tizimini tom ma'nodagi xalqparvar tashkilotga aylantirish borasida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev boshchiligida ulkan ishlar amalga oshirildi. Ichki ishlar organlarining asosiy vazifalari fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini, jismoniy va yuridik shaxslarning mulkini, konstitutsiyaviy va yuridik shaxslarning mulkini, konstitutsiyaviy tuzumni himoya qilishdan, qonun ustuvorligini, shaxs,

jamiyat va davlatning xavfsizligini ta'minlashdan, shuningdek huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktikasidan iborat. AFIS ma'lumotlar bazasi uchun saqlash ob'ektlarini yaratish uchun mo'ljallangan - elektron barmoq izlari kartalari va izlari, shuningdek, AFIS ma'lumotlar bazasini boshqarish qobiliyatini ta'minlash. Dasturiy ta'minot Linux va Windows OS muhitlarida ishlashi mumkin va AFIS boshqaruv panelidan ishga tushirilgan interaktiv dasturiy modullar to'plami orqali amalga oshirilgan grafik foydalanuvchi interfeysiga ega. AFIS foydalanuvchisi AFIS ma'lumotlar bazasini saqlash ob'ektlarini – barmoq izlari kartalari yoki izlarini yaratish, o'xshash ob'ektlarni qidirish natijasida hosil bo'lgan tavsiyalar ro'yxatini ko'rish va bir shaxsga o'xshash obyektlarga egalik qilish to'g'risida qaror qabul qilish imkoniyatiga ega. Barmoq izlari kartalari bir kishiga tegishli ekanligining belgisi barmoq izlari va yuz tasvirlari yoki irisidagi mos kelishi mumkin. AFIS ish stantsiyasida yaratilgan elektron barmoq izlari kartalarida matnli ma'lumotlar, barmoq izlari tasvirlari, nazorat izlari, palma taassurotlari, yuz va maxsus xususiyatlar fotosuratlar, qog'oz barmoq izlari kartasi shakllari tasvirlari, shuningdek, iris tasvirlari bo'lishi mumkin. Voqea joyidan olingan va AFISga kiritilgan izlar izning o'zi tasvirini, iz tasviri olingan iz kartasining tasvirlarini, shuningdek, iz haqidagi matnli ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin. Ma'lumotlar bazasiga kiritilgan barmoq izlari tasvirlari kodlash operatsiyasidan o'tadi. Barmoq izlari kartalarini kodlash protsessor dasturi tomonidan avtomatik rejimda amalga oshiriladi va foydalanuvchi aralashuvini faqat ma'lum holatlarda (skanerlashda xatolik yuzaga kelganda, bosimlarning past sifati va boshqalarda) talab qiladi. Ko'p hollarda izlarni kodlash ham avtomatik ravishda amalga oshiriladi (izni kodlash uchun yuborishga majbur bo'lgan yoki izning sifati past bo'lgan hollar bundan mustasno). Dastur foydalanuvchilarni boshqarish va ish stantsiyasining muayyan dasturiy moduliga kirish huquqlarini cheklash uchun moslashuvchan mantiqni qo'llab-quvvatlaydi. To'liq huquqlar doirasiga ega bo'lgan foydalanuvchi "administrator" deb nomlangan barmoq izlari kartalari va izlari bilan ishlash funksiyasi bilan bir qatorda AFIS holatini kuzatish, barcha komponentlarning ishlashini ta'minlash uchun tegishli sozlamalarni o'rnatish imkoniyatiga ega. murakkab, foydalanuvchilarni yaratish va ularga u yoki boshqa dasturiy ta'minot funksiyalariga, shuningdek, AFIS ma'lumotlar bazasini saqlash ob'ektlariga ma'lum kirish huquqlarini berish. Bu dasturiy-apparat kompleksining dasturiy ta'minoti bo'lib, uning vazifalari barmoq izlari kartalari va izlarini kiritish, ularni mahalliy ma'lumotlar bazasida saqlash (eksport qilish imkoniyati bilan) va mahalliy ma'lumotlar bazasida qidirishni o'z ichiga oladi. Grafik foydalanuvchi interfeysining mavjudligi AFIS ma'lumotlar bazasini saqlash ob'ektlarini yaratish, o'xshash

ob'ektlar bo'yicha qidiruv natijalarini ko'rish va bir shaxsga o'xshash ob'ektlarga egalik qilish to'g'risida qaror qabul qilish, shuningdek AFIS holatini kuzatish, tegishli sozlashlarni amalga oshirish imkonini beradi. masofaviy stantsiyaning barcha komponentlarining funktsionalligi. Barmoq izlari kartalari bir kishiga tegishli ekanligining belgisi barmoq izlari va yuz tasvirlari yoki irisdagi mos kelishi mumkin. PAPILLON-ADIS-9-Remote Station dasturiga kiritilgan ma'lumotlar bazasi serveri dasturiy ta'minoti foydalanuvchilarga ma'lumotlar bazasi ob'ektlariga kirish, ularni tahrirlash va o'chirish imkonini beradi, shuningdek, hisoblash jarayonlarining so'rovlari bo'yicha ma'lumotlar bazasidan ma'lumotlarni taqdim etadi. PAPILLON-ADIS-9-Remote Station dasturiga kiritilgan avtomatik hisoblash jarayonlari uchun dasturiy ta'minot ma'lumotlar bazasiga kiritilgan barcha ob'ektlar uchun o'xshash ob'ektlarni qidiradi. Shu bilan birga, ma'lumotlar bazasini saqlash ob'ektlari o'rtasida o'rnatilgan aloqalar tavsiyalar ro'yxati shaklida quriladi. Ma'lumotlar bazasiga kiritilgan barcha ob'ektlar uchun o'xshash ob'ektlarni qidirish uchun mo'ljallangan. Ma'lumotlar bazasiga kiritilgan izlar barmoq izlari kartalariga kiritilgan barmoq izlari, nazorat izlari yoki kaftlar, shuningdek, ma'lumotlar bazasida saqlanadigan barmoq izlari va kaftlar bo'yicha qidiriladi. Barmoq izlari kartalari uchun qidiruv barmoq izlari va kaft izlari yordamida amalga oshiriladi. Kiritilgan barmoq izi kartasini ma'lumotlar bazasida saqlanadigan barmoq izlari kartalari bilan taqqoslash barcha mumkin bo'lgan qidiruv turlarini o'z ichiga oladi: barmoq izlari, kaft izlari, yuz tasvirlari va iris bo'yicha, shuningdek matn ma'lumotlariga (famiyasi, ismi, otasining ismi va sanasi) mos keladigan tug'ilgan). Muayyan ob'ektlarni favqulodda rejimda qidirish qobiliyati qo'llab-quvvatlanadi. Dasturiy ta'minot kechiktirilgan kiritish rejimida ishlashi mumkin. Ushbu rejim AFIS ma'lumotlar bazasiga ko'p sonli ob'ektlarni import qilishda foydalanish uchun mo'ljallangan. Tegishli sozlamalarni o'rnatganingizda, kiritilgan ob'ektlarni qidirish asosiy ishni bajarishdan bo'sh vaqt davomida (bo'sh turganda) fonda amalga oshiriladi. Qo'shimcha dasturiy ta'minot sozlamalari "iz-barmoq izi" qidiruvlariga cheklov o'rnatish imkonini beradi, bunda kiritilgan izlarni qidirish butun ma'lumotlar bazasida emas, balki faqat ma'lumotlar bazasining ma'lum bo'limlarida amalga oshiriladi. Bundan tashqari, PAPILLON-ADIS-9-Kompyuter dasturi tezkor tekshirish rejimida qidiruvlarni amalga oshirishga imkon beradi - bu rejim bir yoki bir nechta barmoq izlarini o'z ichiga olgan qidiruv so'rovi bo'yicha AFIS ma'lumotlar bazasidan foydalangan holda shaxsni tezkor identifikatsiya qilish uchun ishlatiladi. Hozirgi kunda hodisa sodir bo'lgan joydan olingan qo'l-barmoq izlari va kaft izlari asosan shu dastur orqali shaxsiga aniqlik kiritilmoqda va sodir etilgan jinoyatlar issiq izidan ochilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ichki ishlar organlarining ekspert-kriminalistika faoliyatini zamonaviy ilm-fan yutuqlarini keng joriy etgan holda yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori 08.02.2022
3. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi qonuni. Xalq so'zi. 2016-yil 17-sentabr. №184-son.
4. https://daryo.uz/2016/10/22/shavkat_mirziyoyev_jinoyatchilikning_oldini_olish_har_qanday_jinoyatga_adolatli_baho_berishga_qaratilgan_ishlarimiz_keskin_kuchaytiriladi_nutqi